

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF ART EDUCATION

УДК 378.148(477):78]:7.071

[https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023\(2\)-01](https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023(2)-01)

Педагогічні ідеї Віталія Івановича Газінського у контексті професійної підготовки здобувачів музично-педагогічної освіти

Ірина Сідорова , Тетяна Грінченко , та Людмила Василевська-Скупа

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Анотація

У статті узагальнено педагогічні ідеї та стильові ознаки викладацької діяльності видатного представника Одеської хорової школи професора Віталія Івановича Газінського у контексті підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва та викладачів мистецьких дисциплін до професійної діяльності. Відзначаються особливості особистих, професійних, композиторських, творчих, виконавських якостей митця у досягненні педагогічних надбань, високої майстерності, здобуття слави та визнання широкого кола культурного середовища нашої країни та зарубіжжя. Наголошено на історичному значенні різноспекторної діяльності Віталія Газінського у розвитку подільської хорової школи, та загалом національного хорового мистецтва. На прикладі аналізу музично-педагогічної, наукової та творчо-виконавської діяльності диригента розглянуто питання формування особистісних та професійних якостей майбутніх учителів музичного мистецтва.

Висвітлюються теоретичні та практичні аспекти педагогічної діяльності хормейстера, становлення його гуманітарного світогляду та професійних компетентностей, викладені в науково-методичних працях професора Віталія Газінського. Обґрунтовуються положення навчально-методичного посібника «Навчальний хор» щодо використання синтезу наукової і творчої діяльності в системі музично-педагогічної освіти. Проаналізовано зміст зазначеної праці, в якій розкриваються методологічні засади формування професійних вмінь і навичок особистості майбутніх вчителів музичного мистецтва та викладачів мистецьких дисциплін, зокрема у ролі керівників дитячих, юнацьких творчих колективів, професійних хорів. Наголошено на розвитку художньо-естетичної складової особистості студентів в організації освітнього процесу з використанням широкого спектру дисциплін загальної підготовки, а також музично-теоретичних та вокально-хорових дисциплін.

Зазначено, що педагогічні, творчо-виконавські, диригентсько-хорові здобутки великого митця В. Газінського заслуговують уваги педагогів, хормейстерів, музикознавців та іншого кола науковців.

Ключові слова: Віталій Іванович Газінський, педагогічні ідеї, музично-педагогічна діяльність хормейстера, професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва, професійні компетентності педагога-музиканта

UDC 378.148(477):78]:7.071

[https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023\(2\)-01](https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023(2)-01)

Pedagogical ideas of Vitalii Ivanovych Hazinskyi in the context of professional training of music and pedagogical education applicants

Iryna Sidorova , Tetiana Hrinchenko , and Liudmyla Vasylevska-Skupa

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnitsia, Ukraine

Abstract

The article summarizes the pedagogical ideas and stylistic features of the teaching activity of the outstanding representative of the Odesa Choir School, Professor Vitaly Ivanovych Gazinsky, in the context of training future music teachers and teachers of art disciplines for professional activity. Peculiarities of the artist's personal, professional, compositional, creative, performing qualities in achieving pedagogical achievements, high skill, gaining fame and recognition in a wide range of cultural environments of our country and abroad are noted. The historical significance of Vitaly Gazinsky's multi-spectral activity in the development of the Podil choral school and national choral art in general is emphasized. On the example of the analysis of music-pedagogical, scientific and creative-performance activity of the conductor, the question of formation of personal and professional qualities of future music teachers is considered.

The theoretical and practical aspects of the choirmaster's pedagogical activity, the formation of his humanitarian worldview and professional competences, outlined in the scientific and methodological works of Professor Vitaly Gazinsky, are highlighted. The provisions of the educational and methodological manual "Educational Choir" regarding the use of the synthesis of scientific and creative activities in the system of musical and pedagogical education are substantiated. The content of the mentioned work is analyzed, which reveals the methodological foundations of the formation of professional skills and personal skills of future music teachers and teachers of artistic disciplines, in particular in the role of leaders of children's, youth creative teams, professional choirs. Emphasis is placed on the development of the artistic and aesthetic component of students' personality in the organization of the educational process using a wide range of disciplines of general training, as well as music-theoretical and vocal-choral disciplines.

It is noted that the pedagogical, creative-performing, conducting and choral achievements of the great artist V. Gazinsky deserve the attention of teachers, choirmasters, musicologists and other circles of scientists.

Keywords: Vitalii Ivanovych Hazynskyi, pedagogical ideas, musical and pedagogical activity of a choirmaster, professional training of future music teachers, professional competencies of a music teacher

Газінський Віталій Іванович. Народний артист України, професор, почесний громадянин м. Вінниці, кавалер ордена «За заслуги перед Вінниччиною», почесний професор Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової, педагог, диригент, композитор, аранжувальник, завідувач кафедри хорошого мистецтва та методики музичного виховання Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Постановка наукової проблеми. Модернізація загальної освіти, яка нині відбувається в Україні, повинна будуватися на широких психолого-педагогічних і концептуальних засадах, які кардинально змінюють методичні підходи до навчання. Отже, це вимагає певного перегляду традиційних методик викладання навчальних дисциплін, у тому числі предметів зі сфери музичної педагогіки [7, с. 71]. Завданням сучасного педагога є вміле використання у своїй роботі інтеграції як класичних методів так і новітніх трендів.

Поеднання традиційних і більш сучасних методів у навчально-виховному процесі сприятиме підвищенню рівня культурного потенціалу молодого покоління. Інтерес до культурного виховання молоді не є випадковим, адже в часи економі-

чної нестабільності, знецінення моралі і сумління, широкого потоку інформації (у тому числі й небажаної), комерційного спрямування мислення і пріоритетів виникає небезпека культурного виснаження нації, бездуховності і втрати ідеалу культурної людини. Вважаємо, що важливе місце у розвитку культурної складової підростаючого покоління відіграє постать вчителя, зокрема вчителя музичного мистецтва.

Тому, актуальним питанням сучасної освіти є професійна підготовка здобувачів музично-педагогічної освіти. Навчання майбутніх вчителів музичного мистецтва «є складним і багатоплановим процесом, який завжди орієнтувався на збільшення обсягу вокально-хорової роботи зі студентами, адже це – запорука формування музично-естетичних смаків молоді, розширення музичного світогляду, збагачення емоційної сфери, розвиток музично-творчих здібностей» [5, с. 171].

Варто зазначити, що професійна підготовка майбутнього вчителя-музиканта вимагає складних за своєю структурою професійних компетентностей, які формуються в процесі навчання. «Без засвоєння комплексу спеціальних знань, вмінь та навичок, необхідних в практичній музично-педагогічній діяльності, неможливе повноцінне оволодіння професією. Дисципліни диригентсько-хорового циклу, зокрема хоровий клас, посідають чільне місце в підготовці студентів до майбутньої вокально-хорової роботи з учнями. Навчальні хорові колективи є школою хорового співу...» [2, с. 69-70]. Погоджуючись з авторами вищесказаного, вважаємо хорові заняття у підготовці майбутніх фахівців музично-педагогічної справи осередком здобуття спеціальних необхідних вмінь та навичок для успішної вокально-хорової роботи з дітьми та молоддю. Під час таких занять виховуються вокально-хорові навички: співоча правильна постава, співацьке дихання, чистота інтонації, мелодичний і гармонічний слух, вокальний слух, відчуття ансамблю, виконавська культура; хормейстерські навички: вміння працювати з колективом (тримати всіх в полі зору і чути всіх одночасно), диригентська техніка, використання технічних прийомів роботи над хоровими творами; загально-музичні та педагогічні якості вчителя музичного мистецтва, а саме художній смак, розвинений інтелект і світосприйняття, відповідальність, вимогливість, дисциплінованість, артистизм.

У цьому контексті, «майбутніх учителів важливо залучати до пісенно-хорового мистецтва

систематично, прищеплювати любов до пісенної культури різножанровим репертуаром, націлювати на розуміння того, що хоровий спів – це мистецтво колективного виконання вокальної музики, багатий духовний скарб у житті народу, його соціальна й культурна цінність» [9, с. 192].

Визначною мірою, якісна підготовка студентів в дискурсі вокально-хорової діяльності, належить професіоналізму та майстерності педагога-хормейстера під час хорових занять. У Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського таким професіоналом був Віталій Іванович Газінський. Саме він володів колосальним педагогічним досвідом та неймовірним талантом охопити і виховати весь спектр вмінь і навичок, необхідних для успішної педагогічної діяльності майбутніх педагогів-музикантів, майстерно реалізовувати всі завдання у підготовці високопрофесійних керівників хорових колективів, вчителів музичного мистецтва.

«У постаті видатного майстра поєдналися одночасно хоровий диригент і яскравий артист, самобутній композитор і талановитий педагог, врешті, людина щедра на творчі ідеї та проекти, про що засвідчує ціла низка реалізованих ним останніми роками унікальних задумів щодо концертів хорової музики. Осмислюючи цей феномен духовно-культурного життя нашого часу, ми розуміємо, що таких людей називають подвижниками, які надають постійний творчий імпульс до пошуків і відкриттів» [4, с. 33].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історичні, теоретичні і методичні засади музичної освіти глибоко досліджуються вітчизняними музикознавцями, хоровими диригентами, педагогами і вченими, серед яких В. Газінський, І. Гулеско, М. Колесса, Л. Кузьміна, А. Мартинюк, Н. Миропольська, К. Пігров, О. Раввінов, О. Ростовський, Г. Тарасенко, В. Фрицюк, В. Черкасов та інші.

Праці таких авторів, як І. Газінський, Л. Зеленьянська, П. Ковалик, Л. Костенко, К. Кушнір, А. Лащенко, О. Марач, В. Михайлець, Л. Остапчук, Р. Римар, В. Рожок, Л. Сбітнева, Н. Селезнева, І. Шатова, Л. Шумська та інших присвячені дослідженням розвитку сучасного хорового мистецтва, виявленню стильових ознак різних хорових шкіл та історії створення хорових колективів. Різні аспекти вокально-хорового мистецтва Вінниччини розкриваються в наукових статтях Л. Василевської-Скупої, А. Білозерської, В. Бородуліна, Т. Бурдейни-Публіки, В. Бриліної, Т. Грінченко, А. Завальнюка, Н. Кравцової, Т. Лозінсь-

кої, Л. Остапчук, Н. Прушковської, Н. Сізової, І. Швець та інших.

Мистецько-педагогічні принципи, композиторська та виконавська діяльність, творчі здобутки і особливості репетиційного процесу в хорових колективах В. Газінського висвітлено в працях видатних музикознавців та діячів культури, дослідників музично-педагогічної науки, серед яких Т. Белінська, М. Бурбан, К. Дабіжа, В. Ковальчук, А. Лашенко, Т. Лозінська, А. Мартинюк, Т. Марчук, Т. Мартинюк, Ю. Москвічова, Л. Онофрійчук, І. Сідорової, А. Хоменко, молодих дослідників – К. Коляденко, У. Олійник, О. Слободиська та інші.

Мета статті – на основі наукової, мистецтвознавчої, методичної літератури дослідити педагогічні ідеї педагога, талановитого майстра і творця хорової музики В. І. Газінського.

Виклад основного матеріалу. Газінський Віталій Іванович народився 3 квітня 1945 року в с. Сербинівка Старокостянтинівського району Хмельницької області. У 1965 році закінчив Хмельницьке музичне училище по класу хорового диригування (диплом з відзнакою). У 1970 році закінчив Одеську державну консерваторію ім. А. В. Нежданової (по класу хорового диригування проф. Загребського Д. С.). Служив солістом та диригентом в ансамблі пісні і танцю Одеського військового округу, працював хормейстером в Одеському оперному театрі [10].

З 1971 по 1979 рік працював викладачем та керівником хору Вінницького музичного училища ім. М. Леонтовича. За цей час хор під його керівництвом неодноразово завойовував призові місця в творчих змаганнях між хорами музичних училищ бувшого СРСР. Так, під час гастролей в Кабардино-Балкарії, хор було відзначено як високомайстерний, професійний колектив, а Газінський В. І. був удостоєний почесного звання «Заслужений діяч мистецтв КБАРСР».

З 1986 по 1994 рік Віталій Іванович був художнім керівником Ансамблю пісні і танцю «Поділля» Вінницької обласної філармонії. «Саме в цьому колективі розквітнув талант Газінського як композитора. Окрім великої кількості обробок українських пісень, побачили світ його пісні «Син і вишня», «Слава Україні», «Молитва», «Запорожці» та інші. Вони є окрасою репертуару «Поділля» і донині» [4, с. 31]. У 1994 р. на честь 50-річчя від дня заснування ансамблю Віталію Івановичу було присвоєно почесне звання Народного артиста України.

З 1977 по 2003 рік В. Газінський – керівник Народної хорової капели Вінницького державного педагогічного інституту, пізніше університету.

В. І. Газінський понад чверть століття був керівником Народної хорової мішаної капели Вінницького державного педагогічного університету, викладачем у класі хорового диригування, постановки голосу, читання хорових партитур, теоретичних дисциплін, зокрема «Методика роботи з хоровим колективом» та інших. З 1997 року – завідувач кафедри хорового мистецтва та методики музичного виховання Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Завдяки таланту, величезній праці, педагогічному досвіду великого маестро мішана хорова капела набула найвищої майстерності та визнання. За цей час колектив був неодноразовим лауреатом Регіональних, Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів.

Варто зазначити, що великий відбиток у становленні Віталія Івановича як педагога-диригента залишили особливості функціонування Одеської диригентсько-хорової школи та її музично-педагогічна складова. Одеська державна консерваторія ім. А. В. Нежданової стала визначним осередком національної музичної культури ХХ – початку ХХІ століття, де освіта характеризується поєднанням художньої естетики та відповідних педагогічних засад формування професійної компетентності фахівців. Музично-педагогічні погляди видатного хорового диригента, педагога і вченого Костянтина Пігрова, який був фундатором цієї школи стали методологічним підґрунтям для подальших наукових розвідок в галузі хорового мистецтва та освіти. «Прикладом тісного спадкоємного зв'язку традицій школи є творчий і науково-методичний доробок видатного хорового диригента і педагога, народного артиста України, професора Віталія Газінського. Його багатолітня, подвижницька праця на теренах Поділля увінчалася виникненням у цьому регіоні нашої країни сучасної музично-педагогічної школи» [6, с. 362].

Аналізуючи творчо-виконавську специфіку навчальних хорових колективів, можна констатувати, що вони працюють в двох основних напрямках: 1) як навчальний хоровий колектив; 2) як концертна одиниця навчального закладу. «Складністю роботи з навчальним хором є постійна зміна хорового складу (на зміну випускникам приходять першокурсники) та неповна (не-

збалансована) комплектація хорових партій. Іноді, на початку навчального року виявляється, що кількість сопрано перевищує кількість альтів у декілька разів. Перед хормейстером постає ціла низка завдань, направлених на формування повноцінної ансамблевої і тембральної врівноваженості, вокально-художньої виразності» [8, с. 72]. Усі студенти приходять на навчання з різним рівнем підготовки, з різними здібностями та вокально-хоровими навичками. Перед тим, як комплектувати хор, керівник повинен провести індивідуальну роботу зі студентами: поспілкуватися, прослухати, визначити діапазон, технічні можливості, виконавські вміння та інші якості. Розуміючи специфіку хорового виконавства Віталій Іванович дуже тонко відчував усі вокально-хорові можливості студентів і вдало комплектував склад хорових партій, що, в кінцевому результаті, сприяло успішній виконавській діяльності колективу.

У своїх педагогічних ідеях Віталій Іванович надавав великого значення можливостям хорового мистецтва для самовиявлення і самоствердження студентів, розширення досвіду їхніх естетичних і життєвих відносин, переходу до більш глибокого пізнання мистецтва та розуміння потенційного впливу на духовно-моральну складову особистості хориста. Професор зазначав, що на хорових заняттях відбувається становлення людської індивідуальності та поступового духовного збагачення майбутнього вчителя через призму виховання духовних почуттів, глибину моральних й естетичних переживань, накопичення інтелектуальних і творчих здібностей. У такий спосіб формується духовна культура співака, зокрема її естетична та художня складові. Що є особливо важливим у підготовці здобувачів музично-педагогічної освіти. Адже «рівень естетичної та художньої культури майбутнього фахівця відображається в його творчому спрямуванні, прагненні, активній творчій діяльності та є складниками цілісної особистості. Так відбувається професійне становлення відповідального, творчого майбутнього фахівця, який усвідомлює художні цінності мистецтва, ... що є запорукою успішності освітнього процесу у закладах вищої освіти» [1, с. 16].

У хоровому класі В. Газінський реалізовував одну з найважливіших і обов'язкових вимог навчального процесу, а саме, взаємозв'язок теорії й практики. Педагог наголошував, що знання, які студенти отримують під час академічних занять з хорового диригування, хорознавства, сольфе-

джію, постановки голосу, гармонії – це підґрунтя для їхньої роботи і обов'язкова складова для практичного втілення під час занять хорового класу. Віталій Іванович вміло наводив порівняння, приклади взаємозалежності вокально-хорових дисциплін використовуючи власний показ. Викладач під час занять міг вдало поєднати теоретичні аспекти хормейстерської діяльності з практичними прийомами. І це було повчально і, разом з тим, цікаво і захоплююче. Одним із таких прийомів, який неодноразово демонстрував професор на заняттях, це порівняння і відпрацювання навичок володіння різними видами інтонації: нормальної, високої і низької. «В хоровому класі особливе значення має метод мисленнєвого співу на підґрунті внутрішньо-слухових уявлень, що сприяє правильному звукоутворенню, чистоті інтонації» [2, с. 50-57].

В. Газінський завжди прагнув до бездоганної нормальної інтонації у хоровому звучанні і пов'язував це з необхідністю використовувати певну (високу чи низьку) ділянку зонного строю. Наприклад, якщо інтонація була занижена, викладач звертався до високої частини зонного строю, при підвищеному – навпаки, використовуючи власний показ, проспівуючи інтонаційно чисто і не чисто для порівняння та відпрацьовував це з хористами.

В. І. Газінський вважав, що «диригент хору зобов'язаний володіти цілою системою практичних знань і вміти відтворювати музичний матеріал на власному прикладі, щоб для хористів це стало взірцем наслідування. Художній керівник має досконало володіти голосом, аби кожен звук, на якому він фіксує увагу співаків, міг відтворити на практиці» [4, с. 32]. У процесі репетиційної роботи Віталій Іванович поступово, цілеспрямовано формувалася тонкий естетичний смак хористів у виконавській діяльності.

Загалом, хормейстерська діяльність видатного педагога у вихованні співака базувалася на власній методиці розвитку вокально-хорової виконавської техніки. Великого значення у роботі він надавав вихованню навичкам правильного вокального дихання, від якого, безпосередньо, залежить гнучкість вокальної техніки; відтворювання виразного природного звучання з максимальною точною інтонацією; вільного проспівування інтервалів; прикривання і округлості звуку; чіткості дикції; розвиненого відчуття гармонії, хорового строю та загального хорового ансамблю.

Надзвичайного значення В. І. Газінський надавав репертуарній політиці. Він неодноразово висловлював думку про те, що слухач під час хорового концерту має не тільки отримати естетичну насолоду, але й відпочити [7, с. 85]. На нашу думку, це є вдалим педагогічним прийомом і для студентів-хористів. Адже, щоб втримати інтерес до хорових занять, потрібно використовувати варіативність, поєднання виконання серйозної хорової класичної та сучасної музики і художні зразки популярної музики, жартівливих, іноді релаксових творів. Це зумовило розширення меж навчально-концертних програм, до якої увійшли такі твори, як «Рок-н-рол» Дж. Джекмана, «Yesterday» Дж. Леннона та П. Маккартні; «Одинокая гармонь» Б. Мокроусова, українська народна пісня в обробці М. Ракова «Ой дуб, дуб, дуба», «Дикі гуси» І. Поклада в аранжуванні С. Джемелінського та багато інших. Безумовно, студентська аудиторія виконувала їх із задоволенням.

Варто згадати і про неймовірний композиторський талант Віталія Івановича. Ним створено понад 50 хорових обробок українських народних пісень, власні хорові твори на слова сучасних поетів, які були опубліковані у колективному збірнику «Надбужський спів». Хорові колективи під орудою професора з успіхом виконували і його власні творчі доробки.

Віталій Іванович під час занять хорового класу завжди підіймав питання щодо сучасного естрадного співу і висловлював свою думку стосовно цього. Він зауважував: «Сором-шоу, під час якого повторюються два-три слова, це дуже негативно впливає на емоційний стан середнього покоління, а молодь зомбується. З цим мусимо боротися, найефективніше – завдяки «щепленню» класикою, справжнім мистецтвом. А сприяти цьому передовсім має моральна і матеріальна підтримка художніх колективів високого рівня» [4, с. 32]. Цим самим педагог зосереджував увагу студентської аудиторії на навчанні хоровому співу та пропагував національну хорову культуру. Разом з тим, Віталій Газінський належне значення придавав спілкуванню зі студентами на різні теми, вважав, що у такий спосіб краще розкриваються особистісні якості і потенційні можливості кожного, зосереджувався на міжособистісній взаємодії під час індивідуальних і колективних занять. Педагог наголошував на доброзичливому морально-психологічному кліматі в колективі у поєднанні з вимогливістю і наполегливістю у виконанні навчально-виконавських задач.

Серед педагогічних принципів професора можна виокремити наступні: налагодженість систематичності та поступовості у розвитку вокально-хорової виконавської техніки хористів, відповідальність і сумлінність у реалізації навчально-педагогічних завдань, вимогливість до розвитку власних компетенцій для майбутньої успішної діяльності вчителя, неперервна робота професійного саморозвитку викладача, безкомпромісне ставлення до художнього рівня виконавців, варіювання глибокозмистовної хорової класики з популярним легким для сприймання репертуаром, інноваційність у технічному озброєнні репертуару.

Аналізуючи багатовекторність педагогічно-творчого шляху В. І. Газінського зауважимо, що йому притаманні такі риси, як широта гуманітарного світогляду, велике художнє обдарування, яскравий диригентський талант, надзвичайна майстерність щодо створення індивідуальної виконавської концепції того чи того хорового твору [7, с. 83].

Свої педагогічні ідеї, методичні поради, практичні рекомендації Віталій Іванович висвітлює у власних працях: підручник «Навчання з техніки диригування», науково-методичні праці «Деякі питання роботи з самодіяльним та навчальним хором», «Робота над творами сучасної хорової музики в учбовому хорі», «Сучасні завдання керівника дитячого хору», «Вокальна робота в хорі при розучуванні поліфонічних творів», «Сучасні вимоги до керівника дитячого хорового колективу» та інші.

Багаторічний диригентський, композиторський та педагогічний досвід маестро у співавторстві своїх учнів, а пізніше колег Заслуженого артиста України, доцента К. Дабіжі (керівник мішаної хорової капели з 2003 р. по 2013 р.) та Заслуженої артистки України, доцента Т. Лозінської (хормейстер мішаної хорової капели з 1996 р. по 2013 р.) викладає у двох навчально-методичних посібниках «Учбовий хор» та «Навчальний хор». Авторський колектив подає великий репертуар для хору мистецьких навчальних закладів, анотації та практичні поради щодо вивчення кожного твору, спираючись на власний багаторічний досвід роботи з подібними колективами. Автори наголошують, що «Одним із щаблів, на яких існує і розвивається хорове мистецтво є навчальні хори, на базі яких і відбувається, в основному, формування у студентів практичних навичок вокально-хорової роботи, підбору репертуару, розвива-

ються слухові здібності, художній смак, емоційність, проходить практика з диригування хором та хорового виконавства» [3, с. 3].

Так, у посібнику «Навчальний хор», що складається з трьох частин висвітлюються теоретичні аспекти диригентської, вокально-хорової підготовки майбутніх вчителів мистецьких та педагогічних навчальних закладів, пропонується навчально-концертний репертуар (духовна музика композиторів різних епох, народів та сучасні хорові твори, які подобаються як виконавцям, так і слухачам). «Важливим з огляду на формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва є висвітлення у книзі виховної місії хорового співу» [6, с. 362]. Автори стверджують, що він не тільки розширює межі художнього пізнання, а й слугує важливим чинником залучення українців до активного культуротворення в суспільстві [3, с. 5].

Досліджуючи педагогічну діяльність Віталія Газінського, та зокрема оперуючись його педагогічними ідеями А. Мартинюк відзначає інноваційну рису навчально-методичного посібника «Навчальний хор», а саме «висвітлення низки положень щодо концептуальної значущості та взаємозв'язку хорового строю і вокальної культури хору в досягненні ансамблевої злагодженості виконання» [6, с. 362]. Науковець зазначає «Плідною для збагачення професіограми нової генерації музикантів-педагогів є обґрунтування положення щодо поглиблення синтезу науки і творчості в царині мистецької освіти. Воно розкривається на прикладі викладання диригентсько-хорових дисциплін» [4, с. 33]. Погоджуючись із зазначеним, вважаємо, що вивчення і практичне поєднання наукових досліджень у сфері вокально-хорової педагогіки з творчими досягненнями провідних хормейстерів сприятиме ефективному розвитку та збагаченню професійними якостями майбутніх фахівців хорової справи. А. Мартинюк, аналізуючи багатогранну діяльність Газінського, стверджує, що під орудою маестро хорова капела філармонії і університету «стали підґрунтям для проведення наукових досліджень з проблем виконавського музикознавства та музичної педагогіки» [6, с. 362].

Дослідниця Тетяна Мартинюк, здійснюючи аналіз посібника «Навчальний хор», зауважує, що «змістовними є аотації до кожного твору, які розміщені у додатку. Надзвичайну цінність для вивчення еволюції хорової культури Подільського краю становить розгорнутий музикознавчий

нарис, який висвітлює основні етапи творчої діяльності Народної хорової капели Вінницького державного педагогічного університету та Вінницького камерного хору. Представлені матеріали набувають значення важливого першоджерела для подальших наукових розвідок в галузі виконавського музикознавства, диригентсько-хорової педагогіки та музичної регіоніки [7, с. 85].

Зазначимо, що всі твори, запропоновані у посібнику «Навчальний хор», технічно складні у виконанні, водночас, їхня висока музично-художня цінність сприяє оволодінню усіх вокально-технічних навичок, виробленню художнього смаку та культури студентів під час підготовки до майбутньої професійної діяльності. Ця праця узагальнює колосальний досвід музично-виконавської, науково-педагогічної, художньо-творчої діяльності наших сучасників, подільських диригентів,любимих педагогів, майстрів свого покликання, знаних діячів хорової культури – Віталія Газінського, Костянтина Дабіжі, Тетяни Лозінської.

Варто зазначити, що відомий фахівець хорової справи, композитор, аранжувальник, засновник і керівник Академічного камерного хору «Вінниця», В. Газінський, працюючи з Народною хоровою капелою університету, виховав не одне покоління високопрофесійних хористів, солістів, хормейстерів і керівників хорових колективів, які успішно працюють в закладах освіти і культури, професійних творчих колективах. Серед них заслужені артисти В. Бородулін, М. Вацьо, В. Горай, К. Дабіжа, В. Клепиков, В. Король, Г. Король, Т. Лозінська, С. Майструк, Л. Сушкевич; доктор наук, професор Г. Тарасенко; кандидати наук, доценти Г. Білозерська, Т. Белінська, О. Боблієнко В. Бриліна, Л. Василевська-Скупа, Н. Кравцова, І. Олійник, Л. Онофрійчук, І. Сідорова та інші; викладачі університету О. Лаврінчук, І. Пацкань, Л. Холодкова, Ж. Штепа та інші.

Величезним досягненням роботи маестро та навчанням молоді у хорових учбових колективах, є той факт, що випускники капели входять до складу академічного камерного хору «Вінниця», який після смерті професора перейменовано на Вінницький академічний міський камерний хор ім. Віталія Газінського.

Неможливо не згадати про створення і діяльність камерного хору Віталія Івановича. Адже, «Камерний хор – це справа життя В. Газінського, його найулюбленіше дитя, пристрасть та захоплення» [3, с. 215].

Колектив засновано у 1984 р. зі студентів та випускників Народної хорової капели ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сьогодні Академічний камерний хор «Вінниця» – багаторазовий лауреат та володар «Гран-Прі» міжнародних хорових конкурсів (Польща, Україна, Болгарія, Угорщина, Італія, Франція та інші). В 1997 році хор був удостоєний особистої аудієнції Папи Римського Йона-Павла II.

Перші роки існування камерного хору основу репертуару хору складали твори І. С. Баха, А. Лотті, Ф. Анеріо, М. Леонтовича, С. Людкевича.

Вінницький камерний хор став улюбленцем місцевої публіки та інших міст України. Віталій Газінський та художня рада хорового колективу досліджували і вивчали виконавські стилі та манери, притаманних музиці вищезгаданих авторів, що дало позитивний результат у формуванні власної манери виконання.

«Завдяки невичерпній енергії В. І. Газінського, правильно організованій і наполегливій вокально-хоровій роботі хору підвладні як складні поліфонічні старовинні партитури, так і найсучасніша музична мова з інтенсивною хоровою колористикою і сонористичними ефектами. На першому плані у виконавстві колективу – не сила звучання, а максимальна відточеність манери звуковедення, повне взаєморозуміння всіх його учасників. В. І. Газінський виробив своє неповторне хорове мовлення (інтонування), виявляючи індивідуальну виконавську неповторність. Найбільш вражаючим у художньому стилі майстра є досконалість інтонації, краса звука» [4, с. 32].

Це один з найпотужніших хорових колективів нашої країни, який пропагує хорове мистецтво в усіх кутках планети. Хор став родзинкою не лише подільської хорової школи, а й яскравим явищем в музично-культурному житті нашої країни та зарубіжжя. Серед артистів хору, які пройшли хорову школу Віталія Івановича будучи студентами ВДПУ – Г. Білявський, О. Гончар, Ю. Гордієнко, К. Дабіжа, Л. Ількова, С. Живачевська, В. Заїчко, І. Каплун, В. Карплюк, В. Ковальчук, В. Коломієць, В. Кузик, Т. Лозінська, Л. Локаєнко, О. Максимець, А. Оголь, В. Павлова, С. Павловська, І. Пеліховська, Ю. Подолян, Д. Репей, О. Сімонов, О. Слободиська, О. Слободиський, В. Черевик, О. Філінова та інші.

Поступове поповнення технічно складніших творів («Глорія» А. Вівальді, «Реквієм» В. А. Моцарта, «На могилі» та «Прометей» С. Танєєва та інших) сприяла подальшому зростанню творчого

потенціалу та виконавської майстерності колективу. Це уможливило виконання найскладнішої сучасної хорової музики (У. Найссоо «Ні війни», Дж. Орбан «Stabat Mater», Г. Гаврилець «Боже мій, нащо мене Ти покинув») та інших складних для виконання творів (великих творів з оркестром (органом) : «Алілуйя» Г. Генделя, «Сім слів Ісуса на Хресті» С. Франка, кілька кантат Й.С. Баха, «Реквієм» Дж. Верді (фінал), кантата «Карміна Бурана» К. Орфа, Фінал 9-ї симфонії Л.В. Бетховена, «Німецький реквієм» Й. Брамса, «Messa Solennelle» Россіні, концертне виконання опери М. Леонтовича «На русалчин великдень» тощо).

У 1993, 1999 та 2001 рр. Вінницький камерний хор визнавався одним із найкращих хорів нашої держави за підсумками звітів майстрів мистецтва та народної творчості. Через хорову школу колективу «Вінниця» пройшли десятки юнаків і дівчат – випускників Вінницького музичного училища культури і мистецтва ім. М. Леонтовича та музично-педагогічного факультету Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, викладачі шкіл та вузів, вихователі дитячих садків, службовці та інші.

У виконавській діяльності майстра завжди можна було прослідкувати високу музичну культуру диригента, його неабиякий педагогічний хист та різнобічне художнє обдарування. Професіоналізм в додачу до неймовірної творчої захопленості стали складовими успіху усіх виступів хорових колективів під керівництвом Газінського. «Концерт перетворюється для музикантів у справжнє свято, і це відчуття обов'язково передається слухачам, що створює атмосферу особливого піднесення. Виступи колективів завжди відрізняються глибоким артистизмом, вишуканістю та тонким смаком виконання» [4, с. 32].

Маєстро був талановитим музикантом і педагогом, майстерним диригентом, композитором і аранжувальником, справжнім фахівцем своєї справи. «Саме він виховав майже усіх співаків хору, став його засновником і є незмінним керівником. Він – душа колективу, справжній вчитель для всіх хористів» [3, с. 214]. Після смерті відомо-му диригенту, почесному громадянину Вінниці Віталію Газінському у Вінниці встановили меморіальну дошку. Кількаметровий кований скрипковий ключ розмістили на будівлі Співки художників України у Вінницькій області, де також репетирує хор, який очолював митець.

Газінський В. І. як керівник вищезгаданих хорових колективів є пропагандистом українсь-

кої національної хорової спадщини, класичної та духовної музики, активним провідником Одеської (Пігровської) хорової школи. Колективами під його керуванням було виконано більш як 500 хорових творів.

За значний особистий внесок в розвиток українського національного мистецтва та високу виконавську майстерність Газінський В. І. був удостоєний таких почесних нагород: «Заслужений працівник культури УРСР» (1983 р.), Почесна Грамота Президії Верховної Ради УРСР (1991 р.), «Народний артист України» (1993 р.), Почесною Грамотою МОН України (2002 р.) орденом «За заслуги перед Вінниччиною» (2010 р.).

Віталій Газінський був безпосереднім активним співучасником українського мистецького життя. Рішенням Вінницької міської ради від 19.09.2008 р. за значний особистий внесок в популяризацію музичного мистецтва та української хорової школи, підготовку висококваліфікованих

фахівців в галузі культури та мистецтва майстру хорової справи було присвоєно звання «Почесний громадянин м. Вінниці» [7, с. 33].

Висновки. Неймовірний досвід та педагогічні ідеї великого майстра Віталія Газінського мають велике значення у становленні педагогічного підґрунтя для підготовки майбутніх фахівців хорової справи, розвитку подільської хорової культури, популяризації хорового мистецтва нашої країни на світовому рівні. Вокально-хорова освіта є однією з потужних засобів формування всебічно розвинутої особистості, становлення освіченої високодуховної молоді. Вважаємо, що потрібно досліджувати цю ланку освіти, використовувати педагогічні ідеї провідних майстрів-хормейстерів у вокально-хоровій практиці в загальноосвітніх закладах, музичних училищах, педагогічних коледжах, університетах та, зокрема, у практиці творчих хорових колективів.

Список використаних джерел:

1. Белінська Т. В., Газінська О. В., Стребкова Д. В., Науменко І. В. Формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. Вип. 85, Серія 5 С. 13-17. Науковий часопис № 85. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.03>
2. Василевська-Скупа Л. П., Кравцова Н. Є., Швець І. Б. Міждисциплінарна інтеграція як важливий чинник професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. 2023. Вип. 29, С. 50-57. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2023.29.06>
3. Газінський В. І., Лозінська Т. О., Дабіжа К. Л. Навчальний хор : навч.-метод. посіб. Вінниця : Розвиток, 2012. 224 с.
4. Коляденко К. Дослідження мистецької діяльності В. І. Газінського в контексті розвитку хорової культури Вінниччини. Студентський науковий вісник. Вип. 22. Кропивницький: РВВ. ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. С. 30-33.
5. Кравцова Н. Є., Білозерська Г. О., Швець І. Б., Кравченко І. М. Вокально-хорове виконавство як вид інтерактивного музикування майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Випуск 79. Том 1. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 171-174. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.1.36>
6. Мартинюк А. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення концепцій музично-педагогічної діяльності українських хорових диригентів. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич: Вип. 53, том 1, 2022. С. 359-365. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-1-53>
7. Мартинюк Т. Постать Віталія Газінського в культурному просторі Вінниччини другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Хорове мистецтво України та його подвижники. Матеріали в міжнародній науково-практичній інтернет-конференції (м. Дрогобич, 20-21 жовтня 2016 року). Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. 282 с.
8. Москвічова Ю. Роль навчальних хорових колективів у розвитку хорового виконавства на Вінниччині. Хорове мистецтво у вищій школі: проблеми і перспективи професійної підготовки : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 25-26 жовтня 2013 р.) / [ред.-упоряд. Г. Карась, Л. Серганюк]. Івано-Франківськ : ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”. 2013. 131 с.
9. Сідорова І. С. Курс «Хорознавство» в умовах підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Vol. 29, С. 190-196. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/29.209733>
10. Хоменко Б. В. Газінський Віталій Іванович. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006.

References

1. Belins 'ka T. V., Hazins 'ka O. V., Strebkova D. V., Naumenko I. V. Formuvannya khudozhn 'o-tvorchoyi tolerantnosti maybutnikh pedahohiv-muzykantiv u protsesi dyryhent's 'ko-khorovoyi pidhotovky. Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektyvy. 2022. Vyp. 85, Seriya 5 S. 13-17. Naukovyy chasopys № 85 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.03>
2. Vasylevska-Skupa L.P., Kravtsova N.Ye., Shvets I.B. Mizhdystsyplinarna intehtratsiia yak vazhlyvyi chynnyk profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 14. Teoriiia i metodyka mystetskoi osvity. 2023. Vyp. 29, S. 50-57. <https://sj.udu.edu.ua/index.php/tmae/issue/view/63/30>
3. Hazynskiy V. I., Lozinska T. O., Dabizha K. L. Navchalnyi khor : navch.-metod. posib. Vinnytsia : Rozvytok, 2012. 224 s. [in Ukrainian].
4. Koliadenko K. Doslidzhennia mystetskoi diialnosti V. I. Hazinskoho v konteksti rozvytku khorovoi kultury Vinnychchyny. Studentskyi naukovyi visnyk. Vyp. 22. Kropyvnytskyi: RVV. TsDPU im. V. Vynnychenka, 2020. S. 30-33 [in Ukrainian].

5. Kravtsova N. YE., Bilozers'ka H. O., Shvets' I.B., Kravchenko I. M. Vokal'no-khorove vykonavstvo yak vyd interaktyvnogo muzykuvannya maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi profesiynoyi pidhotovky. Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Katehoriya B. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektyvy. Zbirnyk naukovykh prats' / M-vo osvity i nauky Ukrayiny, Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova. Vypusk 79. Tom 1. Kyiv : Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», 2021. S. 171-174. [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.1.36>
6. Martyniuk A. Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi vyvchennia kontseptsii muzychno-pedahohichnoi diialnosti ukrainskykh khorovykh dyryhentiv. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Drohobych: Vyp. 53, tom 1, 2022. S.359-365 [in Ukrainian].
7. Martyniuk T. Postat Vitaliia Hazinskoho v kulturnomu prostori Vinnychyny druhoi polovyny KhKh – pochatku KhI st. Khorove mystetstvo Ukrainy ta yoho podvyzhnyky. Materialy v mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (m. Drohobych, 20 –21 zhovtnia 2016 roku). Drohobych: Redaktsiino-vydavnychy viddil Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2016. 282 s.
8. Moskvichova Yu. Rol navchalnykh khorovykh kolektyviv u rozvytku khorovoho vykonavstva na Vinnychyni. Khorove mystetstvo u vyshchii shkoli: problemy i perspektyvy profesiinoi pidhotovky : zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Ivano-Frankivsk, 25-26 zhovtnia 2013 r.) / [red. uporiad. H. Karas, L. Serhaniuk]. Ivano-Frankivsk : DVNZ "Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka". 2013. 131 s. [in Ukrainian].
9. Sidorova I.S. Kurs «Khoroznavstvo» v umovakh pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do profesiynoyi diyal'nosti. Aktual'ni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuzivs'kyi zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh Drohobys'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. 2020. Vol. 29, S. 190-196. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/29.209733>
10. Khomenko B. V. Hazynskyi Vitalii Ivanovych. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Elektronnyi resurs] / Redkol. : I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskiy, M. H. Zhelezniak [ta in.]; NAN Ukrainy, NTSh. K. : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2006. [in Ukrainian].

Про авторів

Ірина Сідорова, кандидат педагогічних наук, оцент, e-mail: sidorovairuna1978@gmail.com

Тетяна Грінченко, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: tatyana_grinchenko@ukr.net

Людмила Василевська-Скупа, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: lpvasylevska@gmail.com

About the Authors

Iryna Sidorova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, e-mail: sidorovairuna1978@gmail.com

Tetiana Hrinchenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, e-mail: tatyana_grinchenko@ukr.net

Liudmyla Vasylevska-Skupa, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
e-mail: lpvasylevska@gmail.com